

Rapportage Scan 'Regeling aanmelding en plaatsing van leerlingen voor de brugklas van het voortgezet onderwijs in de Haarlemse regio'

Juli 2012
Henriëtte van de Pol
Onderzoek & projectmanagement

Inhoudsopgave

- Samenvatting
- Inleiding
- Resultaten Interviews ouders en leerlingen
- Resultaten Ervaringen met regelingen in andere regio's, met name in Zaanstad, Zeist en Amsterdam
- Bijlagen

Samenvatting

Wethouder Jan Nieuwenburg heeft de commissie Samenleving toegezegd een notitie voor te leggen over de 'regeling aanmelding en inschrijving' (zie bijlage). Uitgangspunt van de regeling is: de besturen van de scholen voor voortgezet onderwijs in de omschreven regio garanderen gezamenlijk, dat alle leerlingen die zich aanmelden voor de brugklas voor de onderwijstypen: gymnasium, atheneum, havo of vmbo die in bovengenoemd gebied aanwezig zijn, kunnen worden geplaatst.

Doel van het onderzoek is antwoord krijgen op de volgende vragen:

- Wat zijn meningen en ervaringen van ouders en leerlingen in de Haarlemse regio?
- In hoeverre worden de doelen van de regeling in de regio Haarlem gehaald?
- Welke alternatieven voor de huidige Haarlemse regeling zijn mogelijk?

Telefonische interviews hebben plaatsgevonden met 28 uitgelote leerlingen en hun ouders. Met andere regio's met een verdelingsvraagstuk zijn gesprekken gevoerd en is informatie bestudeerd over afspraken, wijze van communicatie en evaluatie.

Achtergrond

Vrijheid van onderwijs

Vrijheid van onderwijs **betekent niet** dat een leerling met een eerste voorkeur voor een bepaalde school een claim kan leggen op plaatsing op de betreffende school. Dit blijkt uit een uitspraak van de voorzieningenrechter van de Rechtbank Haarlem uit 2008.

Vrijheid van onderwijs **betekent wel** het recht van stichting, richting en inrichting van onderwijs binnen bepaalde randvoorwaarden (zie bijlage).

Verantwoordelijkheden schoolbesturen en gemeente

Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de inhoud van het onderwijs en het management van de school. De gemeente is verantwoordelijk voor (de financiering van) de huisvesting van scholen. Aangezien niet te voorspellen is welke school in een bepaalde periode populairder is en welke minder, kan het 'vrijlaten' van de verdeling er toe leiden, dat de ene school (tijdelijk) bijbouwt terwijl de andere school met leegstand heeft te maken, met ongewenste gevolgen voor de buurt (verloedering). Deze gang van zaken kan leiden tot verhoging van kosten. Voor veel gemeenten is dit een onwenselijke situatie. Ook voor de belastingbetaler is het onwenselijk te moeten meebetalen aan uitbreiding van een VO-school waar een andere VO-school te maken heeft met leegstand.

Schoolbesturen hebben belang bij sturing. De reden voor sturing is vermijden van bijbouwen, maar ook het voorkomen van het plaatsen van noodlokalen. Dit zorgt voor veel werk en is vaak kostbaar. Soms staat een tijdelijk bedoelde noodvoorziening jaren, wat kan leiden tot verloedering. Een ander argument voor sturing voor schoolbesturen is dat zij exploitatie-risico willen vermijden. Leegstand kost schoolbesturen exploitatiegeld. Tenslotte streven schoolbesturen een maximale schoolgrootte na. Te grote scholen kunnen bij leerlingen een onprettig/onveilig gevoel oproepen en de kans bestaat dat ouders de betreffende school niet meer kiezen voor hun kind.

Om de huisvesting te sturen worden afspraken gemaakt tussen schoolbesturen en gemeente. In Haarlem zijn afspraken vastgelegd in het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (S.H.O.). Op grond van leerlingprognoses en beschikbare capaciteit zijn afspraken gemaakt en vastgelegd voor uitbreiding en nieuwbouw. In de actualisering van 2012 zijn programmalijnen vastgelegd voor de komende jaren. Enkele beleidsuitgangspunten zijn:

- het realiseren van een doorgaande lijn in de ontwikkeling van de leerlingen.
- goede spreiding van de onderwijsvoorzieningen over de wijk, buurt en gemeente'.
- desinvesteringen (bouwen voor leegstand op termijn) voorkomen.

Verdelingsvraagstuk

Een verdelingsvraagstuk kan ontstaan in een regio waar iets te kiezen is, waar scholen van elkaar verschillen in populariteit en waar schoolbesturen met gemeenten huisvestingsafspraken hebben gemaakt om leegstand te voorkomen.

Aantal en percentage uitgelote leerlingen in de regio Haarlem

In de Haarlemse regio zijn de afgelopen jaren 70 tot 183 leerlingen uitgeloot voor hun school van eerste keuze in het voortgezet onderwijs. Het percentage uitgelote leerlingen in het voortgezet onderwijs varieert van 2,5% tot 6,1%.

Tabel. Aantal aanmeldingen, aantal en percentage uitgelote leerlingen in het voortgezet onderwijs in de Haarlemse regio

	Aantal aanmeldingen	Aantal uitgelote leerlingen	Percentage uitgelote leerlingen
2009/2010	2984	183	6,1%
2010/2011	2794	70	2,5%
2011/2012	2761	162	5,9%
2012/2013	3130	91	2,9%

Onderzoeksresultaten

Ouders

Ouders raken na verloop van jaren gewend aan het feit dat er een kans bestaat dat leerlingen kunnen worden uitgeloot voor de school van hun eerste keuze. Emoties liepen aanvankelijk hoog op, na jaren wordt dat minder.

Desondanks treft uitloting leerlingen en ouders die het overkomt hard. De periode rondom de uitloting wordt als een emotionele en heftige periode ervaren. Veel wordt genoemd dat uitloting voor de leerling betekent dat hij/zij zijn sociale netwerk verliest, omdat hij/zij als enige van een groep bekende kinderen is uitgeloot. Ook op de school van tweede, derde of vierde keus is niet altijd plek, zodat ouders en leerling zich opnieuw binnen korte tijd moeten oriënteren op de mogelijkheden. Op een VO-school is de communicatie opgevat als de suggestie dat niet zou hoeven te worden geloot, terwijl een VO-school feitelijk niet vooraf kan garanderen dat voor het komende schooljaar niet wordt geloot. Het contrast van uitloting met het warme welkom op open dagen is groot: begrip en aandacht voor emoties van ouders en leerlingen op de school waarop de leerling uitgeloot is zou welkom zijn. Tenslotte staan de afspraken duidelijk op papier, maar de scholen houden zich er niet altijd aan. Opmerkelijk is, dat een relatief groot deel van de bevraagde leerlingen (6 van de 28, dat wil zeggen 21,4%) probeert na een jaar of twee jaar toch op de school van eerste keuze te komen. Soms is er plek, soms niet. Ervaringen met een dergelijke switch zijn wisselend.

Uit het huidige onderzoek blijkt, dat op de langere duur leerlingen overwegend positief zijn over hun school wanneer ze niet op de school van eerste keuze konden worden geplaatst. In Haarlem blijkt dat bijna tweederde van de uitgelote leerlingen positieve ervaringen heeft op de ontvangende school. Ruim een kwart is niet positief en niet negatief.

Ter vergelijking: Uit het onderzoek onder Haarlemse gymnasia-leerlingen in 2008 kwam veel boosheid over het feit dat er werd geloot, over de communicatie over de loting en de chaos die ontstond na uitloting, omdat er onduidelijkheid was over mogelijke alternatieven en er een run ontstond op de nog beschikbare plekken. De helft van de uitgelote leerlingen was destijds positief over de ontvangende school, ruim een derde niet positief en niet negatief. Een verschil met 2008 is dat ouders in 2012 gewend zijn geraakt aan loten als middel in het omgaan met het verdelingsvraagstuk.

Uit een Amsterdams groot onderzoek (O&S Amsterdam, juni 2010) blijkt, dat het vrijwel even goed gaat met uitgelote leerlingen als met andere leerlingen. De groep die de meeste hinder lijkt te ondervinden door uitloting zijn de VMBO'ers. Uit dit onderzoek blijkt dat zij minder tevreden zijn met hun leven in het algemeen en met hun school. De groep waarvan vaak verondersteld wordt dat zij hinder ondervinden door uitloting zijn leerlingen met de voorkeur voor de categorale gymnasia. Uit dit onderzoek blijkt dat uitloting op categorale gymnasia *niet* leidt tot minder tevredenheid met het leven of met school.

Concluderend uit deze drie onderzoeken blijkt dat uitgeloot worden een behoorlijke impact heeft op leerlingen en ouders in de periode dat het hen overkomt. Op de langere duur zijn leerlingen overwegend positief over de school waarop ze terecht komen. Wel blijven ouders en leerlingen nare herinneringen houden aan de periode van uitloting. Ouders en leerlingen

raken na verloop van jaren gewend aan loten als middel in het omgaan met het verdelingsvraagstuk.

Uit Amsterdams onderzoek blijkt dat leerlingen nauwelijks minder positief zijn over hun leven en de school dan leerlingen die op de school van eerste keuze zijn terecht gekomen.

Andere gemeenten/regio's

In regio's waar dit verdelingsvraagstuk speelt, hebben we geen ander middel om hiermee om te gaan dan loten gevonden.

Schoolbesturen organiseren (in samenwerkingsverband) een regeling voor de aanmelding en plaatsing. Een goede onderlinge verstandhouding en samenwerking tussen betrokken schoolbesturen is een belangrijke randvoorwaarde voor een succesvolle regeling. In dit onderzoek zijn de regelingen van enkele regio's bestudeerd en is met betrokkenen gesproken: het betreft Zaanstad, Zeist en Amsterdam. Alleen in Amsterdam heeft de gemeente een regierol, in Zaanstad en Zeist niet.

In onderstaande tabel worden uitlotingscijfers van verschillende steden en regio's met elkaar vergeleken. Uitlotingspercentages variëren van 2% tot 6,2%.

Tabel. Percentage uitgelote brugklasleerlingen per schooljaar

	2011/2012	2012/2013
Zaanstad	3%	3%
Zeist	5%	2%
Amsterdam	6%	6,2%
Haarlem	5,9%	2,9%

Samenvattend zijn de belangrijkste aandachtspunten uit de regio's in het huidige onderzoek: De belangrijkste randvoorwaarde is die van onderling goed samenwerkende schoolbesturen, die elkaar aanspreken wanneer ze zich niet houden aan afspraken. Ook is goede communicatie van belang: duidelijkheid over de regeling naar leerlingen, ouders en scholen. In geen enkele andere regio is sprake van gewogen loting. Voorrangsregels worden afgebouwd, met name de broertje/zusjeregel. Het hanteren van een voorrangsbeleid voor een bepaald postcodegebied ligt juridisch lastig, de correcte formulering is dan van belang (cluster of voedingsgebied). Twee regio's vinden dat het vermelden van het aantal aanmeldingen op de website van de school leidt tot onrust. In veel regio's is sprake van digitale aanmelding, want op deze wijze is bij aanmelding effectiever aanvullende informatie over te dragen. Voor een lotingsprocedure heeft al dan niet digitaal aanmelden geen voordelen. De regio Zeist beveelt aan: Neem de tijd voor de emoties van ouders en kinderen die zijn uitgeloot. Wanneer ouders en kinderen zich gehoord voelen, waarderen ze dat vaak. Je kunt ze dan tegelijk op mogelijkheden op andere scholen wijzen.

Aanbevelingen voor schoolbesturen:

- Blijf communiceren dat loting een middel is in een regio waar voldoende aanbod is van VO-scholen en waar de scholen van elkaar verschillen in populariteit
- Geef tijdens de communicatie voorafgaand aan de inschrijving (bijv. open dagen) duidelijk aan dat niet gegarandeerd kan worden dat op deze school niet zal worden geloot, ook al is in het verleden op de betreffende school nog niet geloot. Zorg dat alle medewerkers dit zo communiceren
- Zorg als uitlotende school dat uitgelote leerlingen en hun ouders worden gehoord. Bied aandacht en begrip voor hun emoties. Werk daarnaast oplossingsgericht: Licht de regels nogmaals toe en wees duidelijk over de beschikbare plekken op andere VO-scholen
- Stel de broertje/zusje-voorrangsregel ter discussie
- Houd je aan de regels / afspraken
- Wees voorbereid op een snelle besluitvorming over de mogelijkheid van het creëren van een extra klas in de korte beschikbare periode nadat duidelijk is geworden hoeveel aanmeldingen er zijn, zodat tijdens het afstemmingsoverleg snel zaken kunnen worden gedaan en het aantal uitlotingen beperkt kan blijven.

Schoolbesturen in de Haarlemse regio hebben kennis genomen van de resultaten. Zij herkennen zich hierin en zullen met name de aanbevelingen rondom communicatie en de aandacht voor de emoties van ouders en leerlingen bij uitloting oppakken.

Inleiding

Aanleiding

Wethouder Jan Nieuwenburg heeft de commissie Samenleving toegezegd een notitie voor te leggen over de 'regeling aanmelding en inschrijving'. Onderdeel hiervan is een vergelijking met de regeling van andere gemeenten met een vergelijkbare omvang als Haarlem en een regiofunctie. Om de onafhankelijkheid van dit onderzoek te garanderen wordt de opdracht uitgevoerd door het bureau "Henriëtte van de Pol, Onderzoek & projectmanagement". Zij heeft eerder in opdracht van de gemeente twee onderzoeken gedaan naar de behoefte van een 2^e categoriaal gymnasium.¹

Doel

Antwoord op de volgende vragen:

- *Wat zijn meningen en ervaringen van ouders en leerlingen in de Haarlemse regio?*
Hoe hebben zij de loting beleefd en wat zijn hun ervaringen op de school van tweede keuze?
- *In hoeverre worden de doelen van de regeling in de regio Haarlem gehaald?*
Uitgangspunt is dat de schoolbesturen in de regio garanderen dat leerlingen die zich in de regio aanmelden voor gymnasium, atheneum, havo of vmbo kunnen worden geplaatst. Doelen zijn: Onderlinge afstemming en afspraken tussen schoolbesturen bij overaanmelding, transparantie over de wijze van aanmelding, transparantie over de scholen waar nog plek is bij overaanmelding, heldere eenduidige communicatie naar buiten.
- *Welke alternatieven voor de huidige Haarlemse regeling zijn mogelijk?*
Om op deze hoofdvraag antwoord te kunnen geven, zijn antwoorden op de volgende deelvragen van belang: In hoeverre spelen gemeenten een rol bij de afspraken die elders in het land worden gemaakt? In hoeverre worden afspraken gemaakt? Hoe worden afspraken vormgegeven? Wat blijkt uit de evaluaties? Wat zijn voor- en nadelen van de afspraken/ de regeling? In hoeverre zijn er ervaringen met 'gewogen' loting (waarin citscores of schoolresultaten een rol spelen bij plaatsing)? Wat zijn belangrijke randvoorwaarden?

Werkwijze

1. Telefonische interviews met uitgelote leerlingen en hun ouders
2. Conclusies trekken uit evaluatieverslagen regio Haarlem afgelopen drie jaren
3. Ervaringen met alternatieve regelingen in andere regio's: (telefonische) interviews en het opvragen van digitale informatie inzake afspraken, wijze van communicatie en evaluatie.

Ad 1.

De VO-scholen waar de afgelopen jaren loting heeft plaatsgevonden is gevraagd of zij uitgelote leerlingen en hun ouders om toestemming willen vragen voor een telefonisch interview van hooguit twintig minuten. Gevraagd is naar hun beleving van de lotingsprocedure en naar hun ervaringen op de school waarop zij terecht zijn gekomen. Gekozen is voor de schooljaren 2010/2011 en 2011/2012, omdat deze leerlingen zich een beeld hebben kunnen vormen van de school waarop zij terecht zijn gekomen.

Achtentwintig leerlingen zijn geïnterviewd: 13 van het jaar 2010/2011 en 15 van het jaar 2011/2012.

Daarnaast zijn de bevindingen van het jaar 2008 hierin betrokken, waarin alle 24 uitgelote leerlingen van het Stedelijk Gymnasium zijn benaderd, van wie 22 zijn gesproken.

De landelijk bekende informatie over hoe loting wordt ervaren door leerlingen en ouders en hoe zij de school waarop zij terecht komen ervaren, bijvoorbeeld uit onderzoek.

¹ De regeling is door schoolbesturen in de regio en het gemeentebestuur van Haarlem ondertekend en regelt o.a. de bepaling van de capaciteit, de data van de aanmeldperiode, de voorrangregels, loting bij overaanmelding en communicatie.

Ad 3.

Contact zoeken met gemeenten waar sprake is van een regeling ten aanzien van aanmelding in de brugklassen. Dit betreft:

- Amsterdam
- Zaanstad
- Zeist (regiofunctie).

Ook is gesproken met gemeenten waar geen regeling is: Arnhem, 's Hertogenbosch en Zwolle.

Gesprekken zijn gevoerd met beleidsmedewerkers van gemeenten (met name op het gebied van onderwijshuisvesting), bestuurders, vertegenwoordigers van besturen en schooldirecteuren.

Achtergrond

Vrijheid van onderwijs

Vrijheid van onderwijs **betekent niet** dat een leerling met een eerste voorkeur voor een bepaalde school een claim kan leggen op plaatsing op de betreffende school. Dit blijkt uit een uitspraak van de voorzieningenrechter van de Rechtbank Haarlem uit 2008.

Vrijheid van onderwijs **betekent wel** het recht van stichting, richting en inrichting van onderwijs binnen bepaalde randvoorwaarden (zie bijlage).

Verantwoordelijkheden schoolbesturen en gemeente

Schoolbesturen zijn verantwoordelijk voor de inhoud van het onderwijs en het management van de school. De gemeente is verantwoordelijk voor (de financiering van) de huisvesting van scholen. Aangezien niet te voorspellen is welke school in een bepaalde periode populairder is en welke minder, kan het 'vrijlaten' van de verdeling er toe leiden, dat de ene school (tijdelijk) bijbouwt terwijl de andere school met leegstand heeft te maken, met ongewenste gevolgen voor de buurt (verloedering). Deze gang van zaken kan leiden tot verhoging van kosten. Voor veel gemeenten is dit een onwenselijke situatie. Ook voor de belastingbetaler is het onwenselijk te moeten meebetalen aan uitbreiding van een VO-school waar een andere VO-school te maken heeft met leegstand.

Schoolbesturen hebben belang bij sturing. De reden voor sturing is vermijden van bijbouwen, maar ook het voorkomen van het plaatsen van noodlokalen. Dit zorgt voor veel werk en is vaak kostbaar. Soms staat een tijdelijk bedoelde noodvoorziening jaren, wat kan leiden tot verloedering. Een ander argument voor sturing voor schoolbesturen is dat zij exploitatie-risico willen vermijden. Leegstand kost schoolbesturen exploitatiegeld. Tenslotte streven schoolbesturen een maximale schoolgrootte na. Te grote scholen kunnen bij leerlingen een onprettig/onveilig gevoel oproepen en de kans bestaat dat ouders de betreffende school niet meer kiezen voor hun kind.

Om de huisvesting te sturen worden afspraken gemaakt tussen schoolbesturen en gemeente. In Haarlem zijn afspraken vastgelegd in het Strategisch Huisvestingsplan Onderwijs (S.H.O.). Op grond van leerlingprognoses en beschikbare capaciteit zijn afspraken gemaakt en vastgelegd voor uitbreiding en nieuwbouw. In de actualisering van 2012 zijn programmalijnen vastgelegd voor de komende jaren. Enkele beleidsuitgangspunten zijn:

- het realiseren van een doorgaande lijn in de ontwikkeling van de leerlingen.
- goede spreiding van de onderwijsvoorzieningen over de wijk, buurt en gemeente'
- desinvesteringen (bouwen voor leegstand op termijn) voorkomen.

Verdelingsvraagstuk

Er is in een regio vaak een regeling wanneer sprake is van een verdelingsvraagstuk. Vaak is dat het geval wanneer:

- er iets te kiezen is
- Scholen verschillen van elkaar in populariteit
- Gestreefd wordt naar spreiding van de leerlingenstromen om leegstand te voorkomen en kosten voor de belastingbetaler beheersbaar te houden.

Dat betekent in de praktijk vaak grotere gemeenten of regio's.

Resultaten interviews ouders en (uitgelote) leerlingen, onderdeel 1

Inleiding

In dit hoofdstuk worden de resultaten van drie onderzoeken weergegeven:

1. De resultaten van de recent gevoerde gesprekken met (uitgelote) leerlingen en hun ouders in de Haarlemse regio
2. Resultaten van interviews met uitgelote gymnasium-leerlingen in de Haarlemse regio in 2008
3. Een onderzoek van O&S Amsterdam: Hoe gaat het met uitgelote leerlingen in het voortgezet onderwijs?

1. Gesprekken met (uitgelote) leerlingen en hun ouders in de Haarlemse regio

Methode

De VO-scholen waar de afgelopen jaren loting heeft plaatsgevonden is gevraagd of zij uitgelote leerlingen en hun ouders om toestemming willen vragen voor een telefonisch interview van hooguit twintig minuten. Gevraagd is naar hun beleving van de lotingsprocedure en naar hun ervaringen op de school waarop zij terecht zijn gekomen. Gekozen is voor de schooljaren 2010/2011 en 2011/2012, omdat deze leerlingen zich een beeld hebben kunnen vormen van de school waarop zij terecht zijn gekomen.

Van elk schooljaar zijn leerlingen en ouders geïnterviewd, in totaal 28.

Daarnaast zijn de bevindingen van het jaar 2008 hierin betrokken, waarin alle 24 uitgelote leerlingen van het Stedelijk Gymnasium zijn benaderd, van wie 22 zijn gesproken.

Periode

Eind april en begin mei 2012

Respons

ECL: 25 van de 81 (30,9%).

Mendel: 3 van de 25 (12%).

Niet duidelijk is geworden waar de grote verschillen in respons mee samenhangen. Gekozen is voor dezelfde opzet van uitnodigingsbrief op de beide scholen.

Proces

Ouders en leerlingen uiten nog veel emoties over de periode van uitloting. Ook als de leerling goed terecht is gekomen op de ontvangende school, weegt dit niet op tegen de negatieve ervaring van uitloting, zo is de beleving. Ouders zijn blij dat ze hun verhaal kwijt kunnen. Ook vinden enkele ouders het goed dat het onderzoek wordt uitgevoerd, zodat hun ervaringen worden gehoord en beschreven.

Opmerking schoolbesturen bij bespreking resultaten

De resultaten zijn herkenbaar en zijn volgens de schoolbesturen niet alleen op de met name genoemde scholen van toepassing, maar op iedere school waar wordt geloot.

Aantallen uitgelote leerlingen

In onderstaande tabel is te zien, dat jaarlijks circa 3000 leerlingen worden ingeschreven voor het V.O. en dat het aantal uitgelote leerlingen de afgelopen jaren varieerde van 70 tot 183.

Tabel. Aantal aanmeldingen, aantal en percentage uitgelote leerlingen in het voortgezet onderwijs in de Haarlemse regio

	Aantal aanmeldingen	Aantal uitgelote leerlingen	Percentage uitgelote leerlingen
2009/2010	2984	183	6,1%
2010/2011	2794	70	2,5%
2011/2012	2761	162	5,9%
2012/2013	3130	91	2,9%

De belangrijkste opmerkingen van ouders samengevat:

- Nagenoeg allen ervaren het uitloten als een teleurstelling en de periode erna als een nare periode. "In verhouding treft loting een **kleine groep**, maar het heeft een **pittige impact**" Veel emoties zijn geuit over de periode van uitloting. Woorden als 'vreselijk', 'nare tijd', 'weken een verdrietig kind in huis', 'crisis in huis' en 'rotsysteem' worden genoemd. "Als deze volgende school mij ook niet wil hebben, ga ik helemaal niet meer naar school' (**drie maal**). Een aanzienlijk deel voelt zich uitgesloten, omdat uitloting een relatief kleine groep treft. Niet iedereen kan begrijpen wat kind en ouders doormaken: "Besef dat loting niet zomaar iets is". "Als je ziet wat het doet met je kind..." Ook als de leerling goed terecht is gekomen op de ontvangende school, weegt dit niet op tegen de negatieve ervaring van uitloting, zo is de beleving. **allen**
- Van de vriendengroep die zich heeft aangemeld, wordt hij/zij als enige uitgeloot. De leerling heeft dan ook **geen steun aan anderen**. Hij/zij heeft het gevoel er alleen voor te staan. Hij/zij voelt zich ook alleen bij het starten op de ontvangende school. Veel genoemd is het **verlies aan het sociale netwerk**, mede doordat de ontvangende school in een andere buurt staat. Hierdoor heeft de leerling ook meer reistijd en is het lastig afspraken te maken na school met klasgenoten, want zij wonen in een andere wijk. Het ene kind onderhoudt wel contacten met de sociale groep op de school van uitloting, het andere niet. In een tweede jaar alsnog instromen op de school van eerste keuze maakt het leggen van contacten niet gemakkelijk. **14 maal**
- Je kan (feitelijk) bijna nooit naar je school van tweede keus, want die is ook vol. Enkelen (ongeveer 5) geven ook aan dat hun tweede keuze ingegeven is door angst voor een tweede loting: "Dat niet weer!" Als de school van tweede of derde keuze ook vol is, houd je scholen over die niet "op het lijstje" stonden. **Feitelijk bestaat de vrije schoolkeuze niet in Haarlem voor de leerlingen die worden uitgeloot. 9 maal.**
- De formuleringen die gebruikt zijn op informatie-avonden op het ECL zijn opgevat als de **suggestie** dat **niet** zou hoeven worden **geloot**, want er was extra ruimte op de Volksuniversiteit beschikbaar **9 maal**
- Scholen maken volop reclame en geven op open dagen aan: "Je moet vooral kiezen wat bij je past, op je gevoel afgaan, bewust kiezen, etc". Wanneer je wordt uitgeloot, dan word je min of meer aan je lot overgelaten en gelden deze zaken niet meer. Dat **contrast** is groot. Overigens zijn de ouders positief over de hartelijke ontvangst op scholen waarop extra informatie-avonden worden georganiseerd in de week na uitloting. **8 maal**
- De leerling kreeg te maken met een **tweede teleurstelling** na een tegenvallend schooladvies of afwijzing ogv prestaties (niet plaatsbaar zijn). Overigens werkte dit bij één leerling positief: de ergste teleurstelling was al achter de rug. "Ons kind kreeg twee keer een teleurstelling te verwerken, want twee weken na aanmelding bij Teyler werd naar buiten gebracht dat Teyler zou gaan sluiten" **7 maal**
- Je hebt het gevoel dat je moet **leuren met je kind**. Met andere woorden: je voelt je overbodig, de 'leftovers' van Haarlem, een buitenstaander, niemand wil je hebben. **6 maal**
- **Afspraken** staan **duidelijk** op papier, maar ouders en **scholen houden zich er niet altijd aan**. Ouders gaan bijvoorbeeld bellen en krijgen hun kind geplaatst op een school waar eigenlijk geen plek is. Sommige scholen plaatsen bellende leerlingen op volgorde van aanmelding. Een school heeft eerder geloot dan de afgesproken datum. De paniek slaat toe bij uitloting, "Je staat met lege handen". Er ontstaat een **race of wild- west-taferelen** en scholen zeggen soms plaatsing toe. Ouders hebben begrip voor het gedrag van andere ouders en vinden tegelijkertijd dat scholen zich aan de regels moeten houden. **6 maal**
- We zijn heel **tevreden over de ontvangende school**, het Sancta: het is een uitstekende en veilige school en de mentoring is goed: **6 maal**
- **Er gebeurt al zo veel in deze periode**, de overgang is al zo groot: afscheid van de basisschool, afscheid van de bekende klas, overgang naar een middelbare school, puberteit. Dan is het heftig om ook nog eens te worden uitgeloot. **5 maal**
- De periode van onzekerheid is lang. **4 maal**
- **Een week wachten op duidelijkheid over plaatsing** is erg lang. "De stress is vooral groot in de periode voordat de leerling weet naar welke school hij/zij gaat". Over deze periode totdat duidelijk is waar een leerling kan worden geplaatst wordt **wisselend** gesproken. Sommigen zeggen: "Een week is kort om je te oriënteren en inschrijven: Ik was blij dat we al eerder een school van tweede keuze in ons hoofd hadden". Anderen

- zeggen: “Een week is erg lang om nog in onzekerheid te zitten of je op de volgende school van keuze terecht kunt”. **4 maal**
- **“Positief vind ik dat scholen het onderling oplossen”. 4 maal**
 - Enkele malen voelt de leerling zich **op de ontvangende school beter af**: “Op het Sancta zitten veel leukere kinderen dan op het ECL”. Of: “Ik ben blij dat ik ben uitgeloot op het ECL”. **3 maal**
 - Niet veel scholen bieden een MAVO/Havo brugklas zoals het Mendel biedt. **1 maal**.

Ook worden enkele relativerende opmerkingen gemaakt:

“Geen enkele middelbare school is superslecht”.

“Geen drama om er naar toe te gaan, je gaat ervoor”.

“Niet dramatiseren, daar is het kind niet mee gebaat. Er het beste van maken”.

Opmerkelijk:

Een relatief groot deel van de bevroegde leerlingen (6 van de 28, dat wil zeggen 21,4%) probeert na een jaar toch op de school van eerste keuze te komen. Bij twee van hen is dat inmiddels gelukt: bij de één is dat een succes, een volgende heeft nog geen ervaring en een ander is niet meer tevreden dan in het jaar ervoor op de ontvangende school. Drie leerlingen zijn nog bezig met de procedure. Eén leerling besluit als vervolg op het interview weer contact op te nemen over mogelijkheden om toch in het tweede jaar van de school van eerste keuze in te stromen, vanwege het cultuurprofiel. Sommige ouders praten bewust niet met hun kind over deze mogelijkheid, omdat ze hun kind niet binnen korte tijd weer een grote verandering willen aandoen.

Tabel 1. Bevindingen interviews ouders en uitgelote leerlingen samengevat

	Ervaring ontvangende school	Ervaring lotingsprocedure	Uitgeloot worden
+	13 (46,4%)	5 (17,9%)	2 (7,1%)
++	3 (10,7%)		
Aanvankelijk -, nu +	2 (7,1%)		
+/-	7 (25%)	1 (3,6%)	
-	3 (10,7%)	21 (75%)	26 (92,9%)
--		1 (3,6%)	
Totaal	28	28	28

NB: Dit gaat niet over de ontvangst zelf, maar over de ervaringen van de leerling op de VO-school waarop hij/zij is geplaatst

Bijna tweederde van de uitgelote leerlingen heeft positieve ervaringen op de ontvangende school en ruim een kwart is niet positief en niet negatief.

Aanbevelingen voor aanpassing van de regeling van de geïnterviewde ouders:

- Er is geen praktische noodzaak voor de **broertjes/zusjes-voorrangsregel** in het VO. Vaak kiezen verschillende kinderen binnen een gezin verschillende VO-scholen. Bevorder gelijke kansen voor iedereen!!! Bovendien bevordert deze voorrangsregel het conservatief kiezen / het kiezen voor veiligheid in plaats van kiezen wat bij het kind past. **5 maal**
- “Het zou goed zijn als leerlingen op de school van tweede keus terecht kunnen komen” Bijvoorbeeld drie keuzes opgeven en **garanderen** dat één van deze keuzes wordt gehonoreerd, zoals in Zaanstad gebeurt. **4 maal** (Naschrift HvdP: Het is praktisch niet mogelijk om deze garantie te bieden. Garanties worden in geen enkele gemeente geboden, ook niet in Zaanstad. In de praktijk pakt het in Zaanstad de afgelopen jaren wel zo uit dat VMBO-leerlingen op de school van hun eerste dan wel tweede keuze kunnen worden geplaatst.
- In de **communicatie** duidelijk maken dat leerlingen niet op één of twee paarden moet wedden: ook op de school van je tweede keuze moet soms worden geloot. **3 maal**
- **Scholen, houd je aan de procedure** en wijk er niet van af. **3 maal**
- Let ook op **motivatie** bij uitloten: Eén leerling koos bewust ECL voor het cultuurprofiel (ervaring met zang en dans) niet voor de populariteit van de school in het algemeen. **1 maal**

- Geef een bepaald **postcodegebied voorrang. 1 maal.**
- **Stem het tijdstip van loting** zoveel mogelijk **af** met de regio, zodat voorkomen wordt dat leerlingen uit Hoofddorp zich twee keer kunnen inschrijven en meeloten. **1 maal**
- Overweeg een **gewogen loting**, dat wil zegen dat leerlingen met hogere scores meer kans hebben om te worden ingeloot. **1 maal** (Noot HvdP: Navraag leert dat voor het VO in geen van de bevroegde gemeenten voor het VO gewogen wordt geloot)
- Weet van tevoren precies hoeveel leerlingen je per schooltype kunt plaatsen en plaats de leerlingen op volgorde van inschrijving, totdat het maximum is bereikt. **1 maal** (Noot HvdP: Dit doet geen enkele gemeente)
- Meld bij het uitlotingstelefoontje niet dat alles op zijn pootjes terecht komt, want dat is dan een dooddoener. Ouders en kind moeten dan nog door het hele proces. **1 maal**
- Houd op de open avonden op de VO-scholen in de week na uitloting gescheiden bijeenkomsten voor informatie voor de leerlingen en voor de ouders die willen discussiëren over de ontstane situatie. **1 maal**

Noot HvdP: Aan de suggestie van **voorrang voor een postcodegebied** zitten juridische haken en ogen. Noem het vooral geen postcodegebied, maar benoem clusters, zoals in Zaanstad gebeurt. Zeist geeft leerlingen uit de eigen stad voorrang.

Amsterdam vervult voor het voortgezet onderwijs een regiofunctie. Het overgrote deel van de leerlingen die van buiten komt, komt uit plaatsen waar geen (passend) voortgezet onderwijs geboden wordt (Diemen, Haarlemmermeer, Landsmeer, Abcoude, Waterland, etc.). Daarnaast bieden enkele Amsterdamse scholen onderwijs dat elders niet aanwezig is, zoals categoriaal, tweetalig, Montessori of Vrije School onderwijs. De VO-scholen willen leerlingen buiten Amsterdam gelijke kans bieden om op hun school te kunnen worden toegelaten. In een kort geding van twee jaar geleden werd door enkele Amsterdamse ouders voorrang voor Amsterdamse leerlingen geëist. De rechter heeft uitgesproken dat dit niet kan in verband met de regiofunctie en dat een voorrangsregel voor Amsterdamse leerlingen onevenredig nadelig is voor leerlingen buiten Amsterdam.

Aanbevelingen van de onderzoeker:

- Geef tijdens de **communicatie** voorafgaand aan de inschrijving (bijv. open dagen) duidelijk aan dat **niet gegarandeerd** kan worden dat op deze school niet zal worden geloot, ook al is in het verleden op de betreffende school nog niet geloot. Zorg dat alle medewerkers dit zo communiceren.
- Zorg als uitlotende school dat uitgelote leerlingen en hun **ouders worden gehoord**. Bied aandacht en **begrip voor hun emoties**. Werk daarnaast **oplossingsgericht**: Licht de regels nogmaals toe en wees duidelijk over de beschikbare plekken op andere VO-scholen
- Houd je aan de **regels / afspraken**
- **Wees voorbereid op een snelle besluitvorming** over de mogelijkheid van het creëren van een extra klas in de korte beschikbare periode nadat duidelijk is geworden hoeveel aanmeldingen er zijn, zodat tijdens het afstemmingsoverleg snel zaken kunnen worden gedaan en het aantal uitlotingen beperkt kan blijven.
- Stel de **broertje/zusje-voorrangsregel** ter discussie.

Conclusie

Ondanks het feit dat de regels duidelijker zijn dan tijdens het onderzoek in 2008 en ouders meer gewend zijn geraakt aan de gedachte dat uitloting tot de mogelijkheden behoort, blijft uitgeloot worden en vervolgstappen ondernemen voor ouders en leerlingen een heftig proces om door te maken. Het merendeel van de uitgelote leerlingen is positief over de ontvangende school. Bijna tweederde van de uitgelote leerlingen heeft positieve ervaringen op de ontvangende school en een kwart is niet positief en niet negatief. Een relatief groot aandeel (6 van de ondervraagde 28, dat is 21,4%) probeert in het tweede jaar nog in te stromen op de school van eerste keuze.

Aanbevelingen:

- Blijven communiceren dat loting een middel is in een regio waarin voldoende aanbod is van VO-scholen en waar de scholen van elkaar verschillen in populariteit.

- Blijven communiceren dat er een kans bestaat dat een leerling niet terecht komt op de school van de eerste (tweede, derde) keuze.
- Ouders en leerlingen aanhoren en aandacht bieden bij uitloting.
- Je houden aan de regels en afspraken.
- De broertje-/zusje-voorrangsregel ter discussie stellen.

2. Samenvatting onderzoek Haarlemse regio uit 2008: Interviews met ouders van uitgelote gymnasium-leerlingen

Ouders van 22 van de 24 bij het Stedelijk Gymnasium uitgelote kinderen waren bereid aan ons telefonisch interview deel te nemen. Dat is een heel goede respons.

Hoe zijn de leerlingen terecht gekomen?

Wat vinden ze van de school waarop ze zijn terecht gekomen?

Houding / mening	Aantal	Percentage
+	11	50%
+/-	8	36%
-	2	9%
Onbekend	2	9%
Totaal	22	

De helft van de uitgelote leerlingen was positief over de ontvangende school, ruim een derde niet positief en niet negatief.

Hoe hebben ouders en kinderen de lotingsprocedure ervaren?

- Er is de (jonge) kinderen door de lotingsprocedure iets aangedaan. Er is niet nagedacht over wat loten met jonge kinderen doet.
- De verwachtingen zijn niet goed gemanaged: er zijn vanuit het Stedelijk individuele intakegesprekken gevoerd met kinderen, kinderen zijn welkom geheten. Hierbij is niet of onvoldoende aangegeven dat er loting plaats zou kunnen vinden, ook in de zogenaamde A-categorie.
- Chaos is ontstaan in het proces omdat er aanvankelijk na loting *nauwelijks* meer *alternatieven* leken te zijn, laat staan gelijkwaardige. In ieder geval was er onduidelijkheid over mogelijke alternatieven en ontstond een run op de nog beschikbare plekken. Binnen enkele uren diende beslist te worden over een school van derde of vierde keuze of diende er snel voor een onbekende school te worden gekozen omdat daar nog plek was.
- Veel emoties en boosheid over de lotingsprocedure worden weer opgeroepen door het telefoongesprek. Ook de mensen die aanvankelijk onderkoeld reageren, worden weer boos als we hen vragen hoe zij de procedure hebben ervaren. Sommigen geven aan dat de effecten nog jaren te merken zullen zijn. Veel ouders zijn erg boos op het Stedelijk Gymnasium, door de manier van informeren, de communicatie over de loting. Aan de andere kant uiten de geïnterviewden zich positief over de manier waarop de ontvangende scholen de uitgelote kinderen hebben opgevangen en verwelkomd. Dat is als een prettig contrast ervaren.
- Positief punt is dat de kinderen blijkbaar de flexibiliteit hebben kunnen opbrengen om de knop om te zetten en plezier te krijgen op de school waarop ze nu zitten.
- Suggesties die het meest zijn gedaan:
 - o Verbeter de communicatie en de voorlichting over de lotingsprocedure
 - o Hanteer de voorrangsregels eenduidig
 - o Hanteer een postcodebeleid, om te voorkomen dat andere gemeenten hun problemen op het bordje van Haarlem leggen
 - o Zoek samenwerking met de regio
 - o Heroverweeg de broertjes/zusjes-voorrangsregel: deze is niet praktisch in het voortgezet onderwijs, wel in het basisonderwijs. Bovendien worden gezinnen met een oudste kind dat wordt uitgeloot hierdoor bij een volgende kind gedupeerd.
 - o Schat als gemeente de verwachte aantallen van te voren in.

3. Amsterdams onderzoek: Schoolkeuze en tevredenheid jongeren in het Voortgezet onderwijs: Hoe gaat het met de uitgelote leerlingen?

Juli 2010, O&S Amsterdam, IJske de Jong en Jeroen Slot

Het gaat vrijwel even goed met uitgelote leerlingen als met andere leerlingen. Wel blijken de leerlingen die zijn uitgeloot wat betreft tevredenheid met school en met hun leven in het algemeen op vier punten te verschillen van hun leeftijdsgenoten die wel op de school van hun eerste voorkeur terecht kwamen.

De groep die de meeste hinder lijkt te ondervinden door uitloting zijn de VMBO'ers. Uit dit onderzoek blijkt dat zij minder tevreden zijn met hun leven in het algemeen en met hun school. Daarnaast zijn ook HAVO/VWO-leerlingen die zijn uitgeloot wat minder tevreden met hun leven in het algemeen dan leerlingen die hetzelfde niveau volgen maar niet hebben geloot of zijn ingeloot.

De groep waarvan vaak verondersteld wordt dat zij hinder ondervinden door uitloting zijn leerlingen met de voorkeur voor de categorale gymnasia. Uit dit onderzoek blijkt dat uitloting op categorale gymnasia *niet* leidt tot minder tevredenheid met het leven of met school. Uitgelote leerlingen die *niet* op categorale gymnasia terecht kwamen maar op een brede scholengemeenschap of een HAVO/VWO-school zijn net zo tevreden met hun leven en hun huidige school als leerlingen die *wel* op het categorale gymnasium van hun eerste keuze terecht kwamen.

Veertien procent van de leerlingen die in schooljaar 2005-2006 instroomden op de middelbare school wisselde minimaal 1 keer van school. Leerlingen die niet op de school van hun 1e keuze terecht kwamen wisselden vaker (23%) dan andere leerlingen (12%). Vooral leerlingen op VMBO-scholen die niet op de school van eerste voorkeur zitten wisselden relatief vaak (24%). Ook leerlingen die niet op de school van eerste voorkeur zitten en nu op een brede scholengemeenschap of een HAVO/VWO-school onderwijs volgen zijn vaker van school gewisseld dan andere leerlingen op deze type scholen.

Leerlingen die niet op de school van hun eerste voorkeur zitten zijn ten opzichte van hun basisschooladvies iets vaker naar een lager niveau gegaan (17%) dan leerlingen die wel op de school van hun voorkeur zitten (13%). Het al dan niet op de school van eerste voorkeur terechtkomen heeft *geen* invloed op zittenblijven.

Overall conclusie uit de drie onderzoeken

Uitgeloot worden heeft een aanzienlijke impact op leerlingen en ouders die het overkomt. De periode rondom de uitloting wordt als een emotionele en heftige periode ervaren. Veel wordt genoemd dat uitloting voor de leerling betekent dat hij/zij zijn sociale netwerk verliest, omdat hij/zij als enige van een groep bekende kinderen is uitgeloot. Ook op de school van tweede, derde of vierde keus is niet altijd plek, zodat feitelijk geen sprake meer is van vrije schoolkeus bij uitloting. Veel is genoemd dat op een VO-school de communicatie is opgevat als de suggestie dat niet zou hoeven te worden geloot. Het contrast van uitloting met het warme welkom op open dagen is groot. De afspraken staan duidelijk op papier, maar de scholen houden zich er niet altijd aan.

Uit dit onderzoek blijkt, dat op de langere duur leerlingen overwegend positief zijn over hun school wanneer ze niet op de school van eerste keuze konden worden geplaatst. In Haarlem blijkt dat bijna tweederde van de uitgelote leerlingen positieve ervaringen heeft op de ontvangende school. Ruim een kwart is niet positief en niet negatief.

Wanneer we de resultaten van de drie onderzoeken samenvatten, blijkt dat uitgeloot worden een behoorlijke impact heeft op leerlingen en ouders in de periode dat het hen overkomt. Op de langere duur zijn leerlingen overwegend positief over de school waarop ze terecht komen. Uit Amsterdams onderzoek blijkt dat leerlingen nauwelijks minder positief zijn over hun leven en de school dan leerlingen die op de school van eerste keuze zijn terecht gekomen.

Onderdeel 2: Evaluaties 'Regeling aanmelding en plaatsing van leerlingen voor de brugklas van het voortgezet onderwijs in de Haarlemse regio'

De Haarlemse 'regeling' is voor het schooljaar 2012/2013 voor het vijfde jaar van kracht geweest.

Uit de evaluaties blijkt, dat schoolbesturen over het geheel genomen tevreden zijn over hoe de regeling in de praktijk functioneert. Jaarlijks worden wijzigingen aangebracht in onderling overleg. Scholen raken er in meer en meer gewend aan het feit dat ze onderling afspraken hebben gemaakt over aanmelding en plaatsing in de brugklas.

De belangrijkste aandachtspunten die bij afstemmingsoverleg en evaluatie worden genoemd zijn 'zich houden aan afspraken' en 'communicatie'. Met dit laatste wordt bedoeld dat bij open dagen en informatiebijeenkomsten voorafgaand aan de aanmelding de mogelijkheid open wordt gehouden dat op de betreffende school kan worden geloot. Oftewel: Scholen kunnen niet vooraf garanderen dat ze dat betreffende schooljaar niet zullen loten. Ook voor de periode nadat scholen loten zijn afspraken gemaakt met betrekking tot communicatie, die niet altijd in de praktijk worden gebracht.

Onderdeel 3. Ervaringen met regelingen in andere regio's

We hebben informatie gekregen van en gesproken met gemeenten van wie we wisten dat er een regeling was: Amsterdam, Zaanstad en Zeist.

Daarnaast hebben we contact gezocht met gemeenten van vergelijkbare omvang als Haarlem, van wie we verwachtten dat er een regeling zou zijn. Dat bleek niet zo te zijn. Het betreft de gemeenten Amersfoort, Arnhem, 's Hertogenbosch en Zwolle.

We hebben gesproken met beleidsmedewerkers van gemeenten (onderwijshuisvesting en overgang BO-VO), schoolbestuurders, vertegenwoordigers van besturen en schooldirecteuren.

Verschillen binnen de gemeenten waarmee we contact hebben gezocht:

- verschillen in *urgentie*: In Zwolle en 's Hertogenbosch is een regeling niet nodig, want de situatie is niet urgent, Arnhem heeft capaciteitsproblemen op één school (gymnasium), Amersfoort heeft nog geen afspraken, maar de noodzaak neemt wel toe vanwege de populariteit van een bepaalde school. In Amsterdam, Zaanstad en Zeist zijn afspraken noodzakelijk. Het verdelingsvraagstuk speelt pas als er iets te kiezen is in een bepaalde regio en er verschillen zijn in populariteit tussen scholen
- *de rol van de gemeente*: Vaak bemoeit de gemeente zich er helemaal niet mee en is de aanmelding en plaatsing een zaak van schoolbesturen (Zwolle, 's Hertogenbosch). Veel gesprekspartners zijn dan ook vertegenwoordigers van schoolbesturen of schooldirecteuren. Arnhem geeft aan dat besturen hun kwesties dienen op te lossen binnen hun bestaande gebouwen, maar denkt wel mee, ondanks het feit dat het een probleem is van de schoolbesturen. Van de gemeenten die we uitgebreider hebben gesproken (Zaanstad, Zeist en Amsterdam) heeft alleen de gemeente Amsterdam een regierol in de overgang van BO naar VO
- *Afspraken / totaalplannen huisvesting* zijn gemaakt binnen de gemeenten Amersfoort, Arnhem, Zaanstad en Zeist.

Samenvatting van overeenkomsten en verschillen van de drie gemeenten met wie we uitgebreider contact hebben gehad, namelijk **Amsterdam, Zaanstad en Zeist**:

Overeenkomsten:

- Het VO heeft in de gemeente een regiofunctie
- Met betrekking tot de regeling wordt afstemming gezocht met de regio
- Digitale aanmelding en verwerking
- **In geen van de regio's die we hebben gesproken of kennen is sprake van gewogen loting voor het VO.**

Verschillen:

- Er zijn verschillen in populariteit tussen de VO-scholen: In Zaanstad niet, in Amsterdam en Zeist wel.
- Een goede onderlinge verstandhouding en samenwerking tussen betrokken schoolbesturen is een belangrijke randvoorwaarde voor een succesvolle regeling. Onderling spreken schoolbesturen elkaar bijvoorbeeld aan op het niet nakomen van afspraken. In Zaanstad en Zeist is sprake van een goede samenwerking, in Amsterdam is deze complex, mede door de omvang van de groep (70 scholen)
- Eerste, tweede (en derde) keus opgeven in Zaanstad en Zeist. In Amsterdam wordt alleen de eerste keuze opgegeven
- Voorrangsregel broertje/zusje ter discussie stellen: in Zaanstad niet, in Zeist in afbouw, in Amsterdam is het dit jaar voor het eerst een zaak van elke school afzonderlijk
- Leerlingen met een bijzondere geschiktheid VWO worden op de school van eerste voorkeur geplaatst: alleen Zaanstad
- Voorrang voor inwoners eigen gemeente: alleen Zeist
- Meer VMBO-adviezen dan HAVO/VWO-adviezen in Zaanstad. In Amsterdam en Zeist juist meer HAVO/VWO-adviezen dan VMBO.
- Aan welk "tweede gegeven" naast het basisschooladvies wordt belang gehecht? Zaanstad hecht veel waarde aan NIO, Zeist in toenemende mate aan het LOVS en Amsterdam aan cito.

- Wie meldt aan? Het BO met machtiging van ouders in Zaanstad (VMBO) en Zeist, de ouders melden aan in Amsterdam. Scholen koppelen gegevens aanmelding onmiddellijk digitaal door naar gemeentelijke registratie (ELKK, Elektronisch Loket Kernprocedure & Keuzegids)
- Centrale aanmelding alleen voor VMBO en niet voor HAVO/VWO: Zaanstad
- Nadat de gehele procedure is doorlopen komen nog wijzingen voor, meestal doordat leerlingen kiezen voor een school in een plaats buiten de eigen woonplaats : Zaanstad en Zeist

Gedeelde ervaring

De ervaring leert dat ouders na verloop van tijd gewend raken aan de kans dat er loting plaatsvindt.

Zaanstad: In 2008 is de regeling gestart. Inmiddels is er acceptatie bij ouders en leerlingen. *"Inmiddels is het geen uitgemaakte zaak dat jouw eerste voorkeur wordt gerealiseerd"*.

Zeist: *"Criteria en procedures zijn duidelijk. Aanvankelijk liepen de emoties hoog op, na drie jaar zakt het. De hoofdlijn is transparantie. Laat het helder zien aan ouders en leerkrachten. Communiceer goed naar basisscholen. Neem de tijd. Neem de tijd voor verdrietige ouders van kinderen die zijn uitgeloot. Wanneer ouders zich gehoord voelen, waarderen ze dat vaak. Je kunt ze dan tegelijk op mogelijkheden op andere scholen wijzen"*.

Cijfers

Tabel. Percentage uitgelote brugklasleerlingen per schooljaar

	2011/2012	2012/2013
Zaanstad	3%	3%
Zeist	5%	2%
Amsterdam	6%	6,2%
Haarlem	5,9%	2,9%

Samenvattend:

In gebieden met een verdelingsvraagstuk zijn we geen andere middelen dan loting tegengekomen. Voor een plaatsingsregeling is het belangrijk dat schoolbesturen onderling goed samenwerken en elkaar aanspreken op het zich niet houden aan afspraken.. Goede communicatie is van belang: duidelijkheid over de regeling naar leerlingen, ouders en scholen.

In geen enkele andere regio is sprake van gewogen loting.

Vorrangsregels worden afgebouwd. Een postcodebeleid hanteren ligt gevoelig.

Veel andere gemeenten digitale aanmelding, want op deze wijze is bij aanmelding effectiever aanvullende informatie over te dragen. Voor een lotingsprocedure heeft digitale aanmelding geen voordelen.

Bijlage 1

Regeling aanmelding en plaatsing van leerlingen voor de brugklas van het voortgezet onderwijs voor het schooljaar 2012-2013 in de regio Haarlem

De besturen van de scholen voor voortgezet onderwijs in Haarlem e.o. hebben de gang van zaken m.b.t. de lotingsprocedure bij aanmelding en plaatsing voor cursusjaar 2011-2012 geëvalueerd. Op basis daarvan is de procedure voor aanmelding en plaatsing voor cursusjaar 2012-2013 vastgesteld. Op 28 juni 2011 is deze bijgestelde procedure voorgelegd aan alle besturen van primair en voortgezet onderwijs in de regio Haarlem (zie voor gebiedsomschrijving bijgevoegde kaarten) waarna de definitieve versie – na juridische toetsing – is vastgesteld.

Uitgangspunt

De besturen van de scholen voor voortgezet onderwijs in de omschreven regio garanderen gezamenlijk, dat alle leerlingen die zich aanmelden voor de brugklas voor de onderwijstypen: gymnasium, atheneum, havo of vmbo die in bovengenoemd gebied aanwezig zijn, kunnen worden geplaatst. Daartoe is een regievoerder aangesteld, die knelpunten signaleert en ter oplossing voorlegt. Tevens is hij woordvoerder naar de pers met betrekking tot deze regeling.

1. Bepaling capaciteit

Alle scholen voor voortgezet onderwijs in genoemd gebied geven per 1 december 2011 bij de regievoerder het aantal leerlingen per brugklatype op dat kan worden geplaatst in het schooljaar 2012-2013.

2. Rugzakleerlingen

Geïndiceerde rugzakleerlingen uit het wervingsgebied (zie kaart) worden tussen 1 januari 2012 en 1 maart 2012 aangemeld en – na zorgvuldige procedure - ingeschreven.

3. Voorrangsregels

Eerst worden alle leerlingen uit het wervingsgebied (zie kaart) volgens de beschreven procedure aangemeld. Bij voldoende plaatsingsruimte komen leerlingen buiten het wervingsgebied in aanmerking voor aanmelding.

De besturen van de scholen voor voortgezet onderwijs in het omschreven gebied hanteren voor de leerlingen, die volgens de normen toelaatbaar zijn en afkomstig uit basisscholen in het wervingsgebied de volgende 2 voorrangsregels¹:

- broertjes/zusjes van leerlingen die reeds op de school ingeschreven zijn (ongeacht de afdeling)
- kinderen van personeelsleden

4. Data aanmeldperiode

aanmeldperiode:	na de laatste open dag (zie schema in het Brugboek) t/m 15 maart 2012
vastgestelde aanmelddagen:	7, 8, 10 en 12 maart 2012
Lotingsdatum:	26 maart 2012
Extra aanmelddag:	2 april 2012

5. Loting bij overaanmelding

Een school voor voortgezet onderwijs gaat loten, als zij na behandeling van alle aangemelde leerlingen niet genoeg plaatsen heeft om alle *toelaatbare* leerlingen te kunnen plaatsen. De loting moet controleerbaar en vooraf bekend zijn. Een notaris verricht de lotingsprocedure. Voor alle scholen die gaan loten geldt de lotingsdatum van 26 maart 2012.

Bij overaanmelding kunnen zich twee situaties voordoen:

1. Overaanmelding van leerlingen die voldoen aan de voorrangsregels.

Wanneer na gebruik van de voorrangsregels op een school overaanmelding ontstaat wordt na de laatste inschrijfdag onder alle aangemelde leerlingen die aan een of meer voorrangsregels voldoen geloot om een plaats op de school. Alle overige aangemelde leerlingen worden direct afgewezen.

2. Overaanmelding van leerlingen die niet voldoen aan de voorrangsregels.

Wanneer het aantal aangemelde leerlingen dat aan de voorrangsregels voldoet kleiner is dan het aantal beschikbare plaatsen, worden deze leerlingen direct geplaatst. Voor de overige plaatsen wordt geloot onder de aangemelde leerlingen die niet voldoen aan de voorrangsregels.

6. Een extra aanmelddag voor uitgelote leerlingen

Leerlingen die worden uitgeloot vernemen dat op 26 maart 2012 tussen 14.00 uur en 16.00 uur. Zij kunnen worden geplaatst op een andere school in de regio Haarlem. Daartoe wordt op 2 april 2012 op de scholen die nog plaats hebben een extra aanmelddag georganiseerd. Volgorde van aanmelding is hierbij niet van toepassing. Indien noodzakelijk vindt op **3 april 2012** een 2^e loting plaats.

Mochten er leerlingen voor de tweede keer worden uitgeloot dan zal de regievoerder deze, in overleg met de schoolbesturen en de ouders, plaatsen op het geëigende schooltype.

Na plaatsing van alle leerlingen uit de regio kunnen ook andere leerlingen worden geplaatst.

7. Communicatie

Deze regeling en alle daarbij behorende gegevens wordt opgenomen in Het Brugboek en gepubliceerd op de websites van de scholen en de gemeente Haarlem.

8. Duur van de regeling

De vastgestelde regeling geldt voor de aanmelding en plaatsing voor het schooljaar 2012-2013. In mei 2012 zal de regeling worden geëvalueerd en zonodig worden aangepast.

De bovengenoemde regeling “aanmelding en plaatsing van leerlingen voor de brugklas van het V.O. 2012-2013 is door de volgende schoolbesturen en het gemeentebestuur van Haarlem vastgesteld.

Stichting Dunamare,
A. Strijker

Stichting R.K. Onderwijs Sancta Maria,
E. Visbeen

Stichting Vrije Scholen V.O. N-H,
J. Reckman

Onderwijsstichting College Hageveld,
W. Straathof

Stichting Kennemer Lyceum,
A. van Gessel

Stichting Interconfessioneel V.O. G. Mendel
H. Nijdeken

Stichting IRIS,
T. Vaes

Het Gemeentebestuur van Haarlem,
J. Nieuwenburg

Bijlage 2

Bijlage Vrijheid van onderwijs

Vrijheid van onderwijs **betekent niet** dat een leerling met een eerste voorkeur voor school X een claim kan leggen op plaatsing op de betreffende school. Dit blijkt uit een uitspraak van de voorzieningenrechter van de Rechtbank Haarlem uit 2008:

LJN: BD2997, Voorzieningenrechter Rechtbank Haarlem , AWB 08-3453, 08-3470 t/m 08-3477, 08-3979 t/m 08-3987

03-06-2008

De voorzieningenrechter heeft de beroepen van de ouders van negen leerlingen die voor het schooljaar 2008-2009 zijn uitgeloot en niet worden toegelaten tot het Stedelijk Gymnasium in Haarlem, ongegrond verklaard. De ouders vinden dat de school geen loting had mogen toepassen, maar hun kinderen direct toe had moeten laten. Zij leiden dit af uit de toelatingsregeling die de school hanteert en uit, door de school betwiste, toezeggingen die zouden zijn gedaan door leerkrachten. Volgens de voorzieningenrechter is de toelatingsregeling weliswaar voor tweeërlei uitleg vatbaar, maar valt uit de context van de regeling en uit de uitleg van de rector op de ouderavond niet af te leiden dat de kinderen zonder loting zouden worden toegelaten. Verder vinden de ouders dat de school eraan voorbij gaat dat de kinderen geschikt zijn voor gymnasium onderwijs. Volgens de voorzieningenrechter geeft de wet geen recht op toelating tot categoriaal gymnasium onderwijs. Bovendien zijn er meer kinderen met een vwo-advies aangemeld dan er plaatsen beschikbaar waren. Tot slot vinden de ouders dat de school genoeg mogelijkheden heeft om deze negen kinderen ook toe te laten tot het schooljaar 2008-2009. De voorzieningenrechter volgt de ouders hierin niet en vindt dat de school in redelijkheid heeft kunnen weigeren de 24 uitgelote leerlingen toe te laten tot het schooljaar 2008-2009, omdat dit past binnen het beleid van de school en omdat toelating de school voor grote praktische problemen zou plaatsen.

Vrijheid van onderwijs **betekent wel:**

De **vrijheid van onderwijs** is een recht op grond waarvan iedereen een school mag oprichten. Vrijheid van onderwijs betekent ook dat ouders voor hun kinderen mogen kiezen tussen openbare scholen, onderwijs dat is gebaseerd op een religieuze of levensbeschouwelijke visie (bijzonder onderwijs), en thuisonderwijs.

Dit recht kan afgeleid worden uit artikel 26 van de universele verklaring van de rechten van de mens, alwaar gesteld wordt: Aan de ouders komt in de eerste plaats het recht toe om de soort van opvoeding en onderwijs te kiezen welke aan hun kinderen zal worden gegeven.

De vrijheid betreft drie aspecten:

- de stichting van een school: burgers zijn vrij een instelling van onderwijs op te richten
- de richting van het onderwijs: de grondslag kan levensbeschouwelijk, religieus, politiek of onderwijskundig zijn
- de inrichting van het onderwijs: binnen bepaalde grenzen brengt dit een zekere vrijheid van leerstof en leermethode met zich mee.

Bijlage 3 Interviews ouders uitgelote leerlingen

Tabel 1: Verdeling over jaren en schooltypen:

Schooltype en jaar van aanmelding	Aantal
VMBO-t '10/'11	1
VMBO-t '11/'12	1
HAVO '10/'11	6
HAVO '11/'12	7
Ath. '10/'11	1
Ath. '11/'12	6
Gym '10/'11	5
Gym '11/'12	1
Totaal	28

Tabel 2: Van school naar school:

Uitlotende en ontvangende school	Aantal
Van Mendel naar Hartenlust	2
Van Mendel naar Schoter/Mendel	1
Van ECL naar Sancta	12
Van ECL naar Schoter	4
Van ECL naar Ichthus	2
Van ECL naar Coornhert	1
Van ECL naar Kennemer	1
Van ECL naar Schoter/ECL	1
Van ECL naar Ichthus/ECL	1
Van ECL naar Sancta/ECL?	1
Van ECL naar Montessori Aerdenh./ECL of Sancta?	1
Van ECL naar Teyler/ECL?	1
Totaal	28

Bijlage 4 Interviews met betrokkenen in andere gemeenten

Naam	Functie	Gemeente	Datum
Arie v.d. Heuvel	Beleidsmedewerker onderwijshuisvesting	Amersfoort	5 april 2012
Kobus de Boer	Schoolbestuurder	Amersfoort	5 april 2012
Marije Schoonen	Beleidsmedewerker Kernprocedure gemeente Amsterdam, Dienst Maatschappelijke ontwikkeling	Amsterdam	15 mei 2012
Kees Waijenberg	Beleidsmedewerker Kernprocedure gemeente Amsterdam, Dienst Maatschappelijke ontwikkeling	Amsterdam	15 mei 2012
Jan van Alebeek	Beleidsmedewerker onderwijshuisvesting	Arnhem	10 april 2012
Liesbeth Endendijk	Beleidsmedewerker leerplicht	's Hertogenbosch	3 april 2012
Ton van Lozenoord	Beleidsmedewerker onderwijshuisvesting VO	Zaanstad	5 april 2012
Mw. A. Hoeksema	St. OVO Zaanstad	Zaanstad	10 april 2012 en 8 mei 2012
Riemke Leusink	Directeur Christelijk Lyceum Zeist, voorzitter samenwerkingsgroep	Zeist	5 april 2012 en 8 mei 2012
Marloes Mesken	Medewerker Openbaar Onderwijs Zwolle	Zwolle	10 april 2012